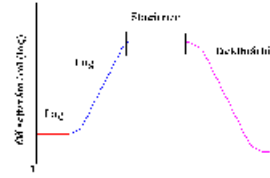
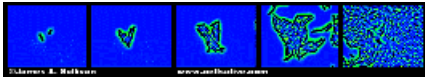

A baktériumok szaporodása

Baktériumsejt növekszik, majd osztódik ⇒ a populáció szaporodik

- Optimális körülmények esetén a sejtömeg (sejtszám) exponenciálisan nő az idővel
- Generációs idő: az az idő, ami alatt a biomassa tömege a 2x-esére nő
átl. 20-40 perc (de pl. M. tuberculosis: 20 óra)

valóságban zárt tenyésztetben a **szaporodási görbe** írja a sejtszám-változást

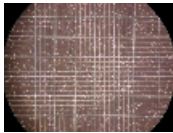
- **lag/adaptációs fázis:** alkalmazkodás az új környezethez, felkészülés az osztódásra
- **log/exponenciális fázis:** ideális szaporodás, mértéke a fajra jellemző
- **stacioner fázis:** élő csíraszám állandó, osztódás = pusztulás a tápközeg kimerül, toxikus termékek szaporodnak fel
- **hanyatló/deklinációs fázis:** élő csíraszám csökken, majd az autólízis miatt az össz-csíraszám is

A sejtszám meghatározása

⇒ a baktériumok növekedésének nyomonkövetése

össz-sejtszám mérése:

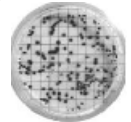
- sejtszámláló kamrában, mikroszkóposan
- elektromos részecskeszámlálóval
- sejtömeg valamely alkotórészének mérésével (pl. N-tartalom)
- leggyakrabban: oldat turbiditásának mérésével

élő csíraszám mértékegysége: **CFU** : telepképző egység/ml

meghatározása:

- **szélesztéses módszer:** meghatározott térfogatú tenyészetet szilárd táptalaj felszínére visszük, inkubáljuk, majd a keletkezett telepek számából következtetünk a kezdeti csíraszámra
- **membránszűrési módszer:** ismert térfogatú mintát 0,45µm pórusú membránszűrőn átszűrünk és a membránt a táptalajra helyezük, inkubálás után a membránon kinövő telepeket számoljuk és a szűrt minta mennyiségére vonatkoztatjuk
- **lemezöntéses módszer:** a még folyékony táptalajba keverjük a tenyészetet, kinövő telepeket számoljuk

Táplálkozási típusok

• Autotróf (fakultatív autotróf) baktériumok:

Szervesanyag szükséglet: szervesen oxidált anyagokból
Kórtani jelentőségük nincs

- **fotóautotrófok:** energia a szerves anyaguk szintetizálásához fotoszintézissel
- **kemoautotrófok:** szervesen oxidálása során keletkező energiát hasznosítják
(ammónia → nitrit → nitrát, szulfid → szulfát)

• Heterotróf baktériumok:

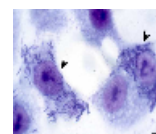
szervesanyaguk szintetizálásához szerves vegyületeket használnak fel

C-forrás: tejsav, glükóz, keményítő...

N-forrás: levegő N-tartalma, aminosavak...

Kiegészítő anyagok: vitaminok, nukleinsavak, nyomelemek, hemoglobin...

- **Paratróf** (heterotrófok): csak élő sejtekben, intracellulárisan szaporodnak (lehet baktérium is!)

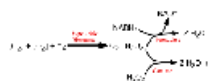
Energianyerés típusai

- Légzés → aerob baktériumok
- Fermentáció → anaerob baktériumok

Szénhidrát anyagsere

• Légzés

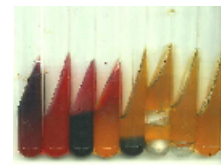
glukóz → piruvát → citrátkör → citokromok → ATP + CO₂ + H₂O
 az aerob és aerotoleráns baktériumok képesek a keletkező toxikus melléktermékeket hatástalanítani spec. enzimjeikkel:

- kataláz
- szuperoxid dizmutáz
- peroxidáz

» Fermentáció

- glükóz → piruvát → redukált szerves molekula (pl. acetát, laktát, etanol) + ATP + NADH₂
- végső elektronakceptor szerves molekula
- különböző fermentációs utak – diagnosztikus és ipari jelentőség

A baktériumok tenyésztése

Táptalaj: in vitro optimális feltételek biztosítása

- Megfelelő összetétel, vegyhatás, ionkoncentráció
- Optimális hőmérséklet
- O₂ jelenléte vagy hiánya

I. Összetétel: H₂O, C, N, sók, nyomelem, natív fehérje, vitaminok

a) **pH:** optimális 7,2- 7,4

Kivétel: pl. *Vibrio cholerae* – pH: 8-9. *Lactobacillus* - pH: 5,4- 6,6

b) **ionkonc.:** mikróbák toleránsak

halofil: pl. *Staphylococcus aureus* 7% NaCl

- II. Hőmérséklet:** mezofil 30 - 37 °C
 termofil > 50 °C
 pszichrofil < 20 °C

pl. *Listeria monocytogenes* 4 °C – hűtőben is szaporodik

III. O₂ jelenléte vagy hiánya:

- **obligát aerob:** *Pseudomonas aeruginosa* (respiráció)
- **obligát anaerob:** *Clostridium*ok (fermentáció)
- **fakultatív anaerob:** *E.coli* (mindkét lehetőség, humán patogének többsége)
- **microaerophil:** *Campylobacter* (alacsonyabb oxigén tenzió)
- **capnophil:** *Haemophilus influenzae* emelt széndioxid szint

Táptalajok készítése

pepton: aminosav, polipeptid forrás

húskivonat: N, növekedési faktor, szénhidrát

agar-agar: tengeri moszat kivonat

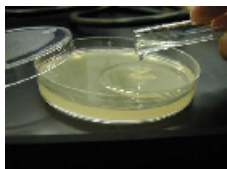
szilárdításhoz kell 0,5- 2%-ban

nem tápanyagforrás

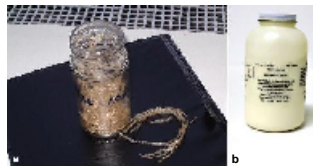
vízmegekötés: súlyának 100x-t

95 °C-on olvad

45 °C-on dermed

Folyékony táptalaj (bouillon)

Szálás (a) és porított (b) agar-agar

Agar-agar táptalajok

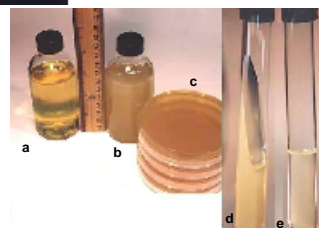
a. folyékony (98°C)

b. dermedt (40-42°C)

c. agarlemez

d. ferdeagar

e. magasagar

Táptalajok felosztása

I. Természetes: tej, epe, burgonya

II. Mesterséges:

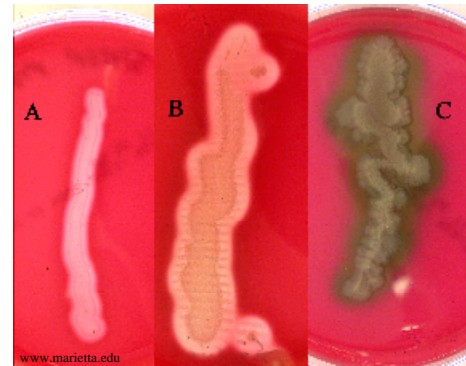
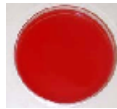
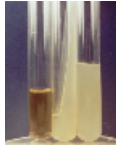
1) Egyszerű táptalajok:

1.1. Folyékony - húsleves, bouillon

1.2. Szilárd – agar-agar tartalmaznak

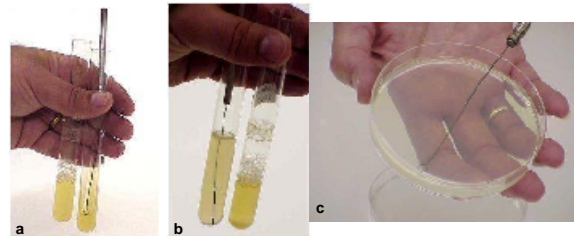
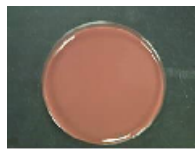
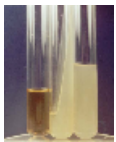
- agar lemez: 2% agar-agar tartalmazó bouillon

- véres agar: 5% defibrinált marhavérrel dúsított
igényes baktériumok (haem)
haemolízis is látszik

A, B: β -hemolysis, C: γ -hemolysis

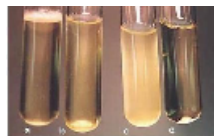
- csokoládé agar: hőkezelt véres agar
még igényesebb baktériumoknak (pl.
Haemophilus)
haemet és NAD-ot is tartalmaz
csak az α -haemolízis (zöld) látható
- ferde agar: törzsfenntartásra szolgál
nehezebben szárad ki
oltókacsot használunk hozzá
- magas agar: alul anaerob körülmények

Leoltás ferdeagar (a), magasagar (b) táptalajba és agarlemezre (c)

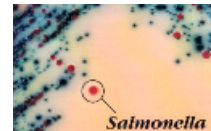
Mintavétel lépései folyékony táptalajból 1. A kémcső nyitása és leégetése, 2. Mintavétel kacsával, 3. A kémcső szájának leégetése és 4. lezárás

a: lepedék, b: üledék,
c: zavarosodás, d: steril táptalaj

2) Összetett táptalajok:

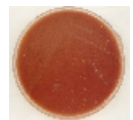
2.1. **Differenciáló** - kül. tulajdonságú baktériumok eltérő morfológiát mutatnak rajta
pl.: laktóz bontás kimutatása

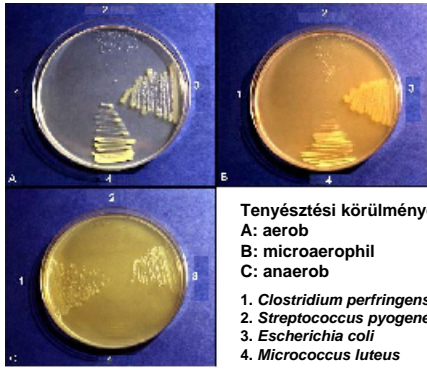
2.2. **Szelektív**

bizonyos baktériumok növekedését elnyomjuk pl. antibiotikum hozzáadásával

szelektív előny biztosítása a normál flórával szemben
pl. Vancomycines csokoládé agar – H. influenzae

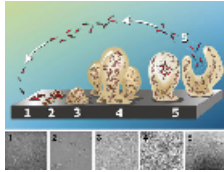
Tenyésztési körülmények
A: aerob
B: microaerophil
C: anaerob
 1. *Clostridium perfringens*
 2. *Streptococcus pyogenes*
 3. *Escherichia coli*
 4. *Micrococcus luteus*

3. Microaerophil baktériumok: 5% O₂, 10% CO₂, 85% N₂
 tenyésztés csökkentett O₂, emelt CO₂ tartalmú atmoszférában
 pl.: *Campylobacter jejuni*

4. Capnophyl baktériumok:
 tenyésztés növelt CO₂ tartalmú atmoszférában - 5-7% CO₂
 pl.: *Neisseria*, *Haemophilus*

Szaporodási formák

- **telepképzés:** tápanyag gazdag környezetben, szilárd táptalaj felszínén
  - **planktonikus:** növekedés folyadékokban, testnedvekben, tápanyag szegény környezetben
  - **biofilm** képzés felszíneken
- előnye:**
- alkalmazkodó képesség
  - tápanyag csapda
  - O₂ felvétel
  - védelem környezettel, fagocitózissal, ellenanyagokkal szemben
- Anyaga: poliszacharid mátrix
 Megtapadhatnak katéterek, transzplantátumok, implantátumok, intrauterin kontraceptumok felszínén

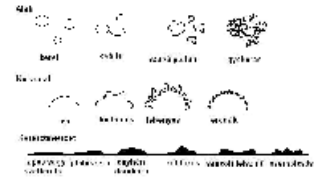

A baktériumok növekedésének makroszkópos vizsgálata

Telep (kolónia): szilárd táptalajon a baktérium megjelenése /folyékony táptalajban zavarosodás vagy hártya képződik/

Telepmorfológia megítélésének szempontjai:
 nagyság, alak, színe, felszíne, széle, áttetszősége, konzisztencia

- **szaga:**
Pseudomonas – hársfavirág illat
H. influenzae – náthás orrváladék szag

- pigmentképzés:

- a) zsírdékony pigment – telep színe (pl. *S. aureus*)
-
- b) diffúzibilis, vízdékony pigment – egész táptalajt elszínezi
 pyocyanin – *Pseudomonas aeruginosa*
-

- haemolízis véres agaron:

- α-haemolízis: részleges hemoglobin lebontás – zöld udvar
- β-haemolízis: teljes vvt. (hemoglobin) lebontás – áttetsző udvar
- γ-haemolízis: nem termel hemolizint a baktérium – nincs hemolízis

- **rajzás:**
 peritrich csillós baktérium (*Proteus*)
 összefüggő tenyészet, nincs izolált telep

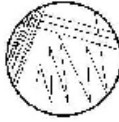
A baktériumok tenyésztésével kapcsolatos alapfogalmak

- **Inokuláció, beoltás:** kis mennyiségű baktérium steril táptalajba juttatása

- **Inokulum:** beoltásra használt baktérium mennyiség

- **Szélesztés:**

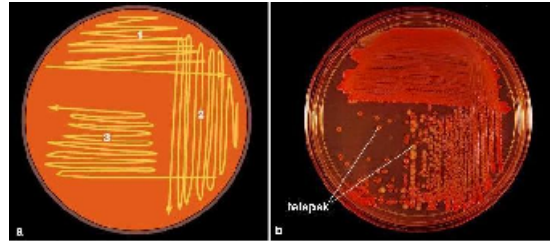
- 1) izolált telep nyérése – indentifikáláshoz
("3 lépéses technika")

- 2) "baktérium pázsit" - rezisztencia vizsgálathoz

- **Szítvány:** egyetlen faj sejtjei alkotják

- **Áoltás:** valamely mikroorganizmus tenyésztéséből sejteket viszünk át steril táptalajra, hogy tenyésztet hozunk létre

A leoltás lépései szilárd táptalajra (agarlemez Petri csészében)

a: a leoltás irányát nyíl jelzi, 1. Leoltás az eredeti baktérium tenyésztéséből. A további lépések között a kacsot leégetjük. 2. és 3. a kacs egyre kevesebb baktériumot vesz fel a szélesztésből.

b: a leoltás megfelelően izolált telepeket eredményez

(Steril, egyszer használatos műanyag kacsok alkalmazása esetén a leégetés természetesen elmarad, az egyes lépésekhez új kacsot kell használni!)

Helytelen leoltás (nem figyelhetők meg izolált telepek)

Helytelen leoltás (a túl sokáig nyitva hagyott táptalajra a levegőből gombaspórák kerülhetnek, amelyek ott telepeket képeznek)

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.